

ВПЛИВ ПЕРЕДПОПЕРЕДНИКА НА ОКРЕМІ ПОКАЗНИКИ РОДЮЧОСТІ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО Й УРОЖАЙНІСТЬ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ

С. І. Кудря, М. К. Клочко, Н. А. Кудря

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва, м. Харків

У результаті аграрної реформи відбулися великі зміни в сільському господарстві України, у тому числі в структурі посівних площ і в місці основних польових культур у сівозміні. Буряки цукрові як натуральна сировина для виробництва цукру набуває широкого розповсюдження з ХІХ ст. Найбільші площі буряків в Україні вирощують у лісостеповій зоні.

Високі врожаї буряків цукрових досягаються за рахунок забезпечення рослин необхідними елементами живлення, вологою, за оптимального повітряного режиму. Глибока оранка, внесення великих норм органічних і мінеральних добрив покращують структуру ґрунту, підвищують його біологічну активність. Після цієї просапної культури поле залишається чистим від бур'янів, оскільки при вирощуванні буряків цукрових застосовуються агротехнічні та хімічні методи боротьби з ними.

Наукові дослідження були проведені нами в польовому стаціонарному досліді на навчально-дослідному полі Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Розташоване дослідне поле на південній окраїні лісостепової зони. Ґрунт багатий на поживні речовини, має добрі агрономічні властивості. Ґрунт дослідного поля, чорнозем типовий важкосуглинковий, характеризується агрономічно цінною зернисто-грудкуватою структурою, добрими фізико-механічними властивостями, великими запасами доступних для рослин поживних речовин, високою гумусованістю та інтенсивною біологічною активністю.

Дослід було закладено 1962 р. Агротехніка у досліді загальноприйнята для умов Харківської області. Основним обробітком ґрунту під буряк цукровий є оранка на глибину 27–30 см.

У досліді вивчали вплив передпопередника на агрофізичні й агрохімічні показники чорнозему типового, а також на урожайність буряку цукрового в сівозмінах короткої ротації.

Схеми сівозмін: 1 – попередник пшениці озимої; 2 – пшениця озима; 3 – буряки цукрові; 4 – ячмінь ярий.

Попередниками пшениці озимої, а відповідно передпопередниками буряку цукрового були: чорний пар, горох, чина, соняшник, вико-вівсяна сумішка на зелену масу, соя на зелену масу, квасоля, кукурудза на силос.

Повторність у досліді триразова. Розташування ділянок – послідовне. Загальна площа сівозміни 4 га, середній розмір поля – 1 га.

Досить цінним передпопередником для буряку цукрового є той, який забезпечує достатню кількість вологи. Найбільшою вологістю вирізняється ґрунт у ланках з чорним паром, вико-вівсяною сумішкою та квасолею, ланки з чиною та соєю теж мали порівняно високу вологість. Найменше вологи

містилося в ланці з соняшником, це пояснюється тим, що ця рослина в період своєї вегетації висушує ґрунт.

Найбільш близькими до норми були показники щільності складення ґрунту після таких передпопередників як квасоля та соя, найменш наближеним до норми був показник після соняшника.

Більш високий відсоток гумусу був одержаний у ланках з вико-вівсяною сумішкою, горохом і чиною. Непогано проявила себе ланка з кукурудзою на силос.

Уміст у ґрунті азоту що гідролізується лугом коливався в межах 63–129 мг/кг ґрунту, більше його було у варіантах із соєю та вико-вівсяною сумішкою. У цих ланках ґрунт можна віднести до групи з підвищеною забезпеченістю азотом. У ланках із соняшником і кукурудзою на силос було виявлено найменшу кількість азоту що гідролізується лугом це могло спричинити нижчу урожайність буряку цукрового.

Уміст доступного рослинам фосфору можна охарактеризувати як середній. Горох і чистий пар залишили після себе більшу кількість. Дещо нижчі, але достатні показники забезпечили такі перші культури ланок сівозмін як чина та квасоля.

Як свідчать результати наших досліджень, уміст обмінного калію можна охарактеризувати як підвищений. Краще проявила себе ланка з соєю квасолею та вико-вівсяною сумішкою. Досить непогані результати були одержані в ланках із квасолею та вико-вівсяною сумішкою, на відміну від ланки з чистим паром, де був одержаний найнижчий показник умісту обмінного калію в ґрунті.

Найвищу врожайність буряків цукрових отримали в ланках із чистим паром. Добрими передпопередниками виявилися бобові культури, такі як соя та квасоля. Вико-вівсяна сумішка, горох, чина, забезпечили середню врожайність коренеплодів буряків цукрових. Найгірші результати отримані в ланках із соняшником і кукурудзою на силос, так як ці культури забирають багато вологи із ґрунту та забур'янюють його, тим самим заважаючи нормальному розвитку буряків цукрових.

Таким чином, погодні умови були непоганими для отримання порівняно високої врожайності коренеплодів буряків цукрових, екстремальних температур повітря майже не спостерігалось що позитивно позначилося на вмісті цукру в коренеплодах. Більш високий уміст цукру в коренеплодах буряків цукрових одержано в ланках із чистим паром і соняшником. Ланки з чиною, горохом і кукурудзою на силос також сприяли непоганому показнику вмісту цукру. Соя та квасоля в цьому відношенні проявили себе не досить добре.